CUPRINS

INTRODUCERE 11

PARTEA I. – FUNDAMENTELE RISCULUI DE ŢARĂ 15

CAP. 1: BAZELE TEORETICE ALE RISCULUI INTERNAŢIONAL 17

1.1. Riscul – constantă a activităţii economice internaţionale 18
1.2. Accepţiuni ale conceptului de risc 18
1.3. Riscul şi incertitudinea 20
1.4. Categorii de riscuri internaţionale 22
1.4.1. Macroriscuri, microriscuri, riscuri sistematice şi nesistematice 22
1.4.2 Riscul de ţară, riscul de transfer şi riscul suveran 23
1.4.3 Riscuri financiare 24
1.4.4 Riscul de inflaţie şi riscul operaţional 25
1.4.5 Riscul de implantare şi riscul juridic 26
1.5. Componentele riscului total asociat unei investiţii străine directe .. 27
1.5.1. Riscuri identificate şi riscuri neidentificate 28
1.5.2. Structura riscului total al unei investiţii. Reprezentarea tridimensională a riscului 28

CAP. 2: RISCUL DE ŢARĂ – ELEMENT DETERMINANT AL INTERNAŢIONALIZĂRII PRIN INVESTIŢII DIRECTE 35

2.1. Evoluţia conceptului de risc de ţară 36
2.2. Aspecte ale evaluării riscului de ţară 37
2.3. Importanţa analizei riscului de ţară 39
2.4. Natura specifică a riscului de ţară aferent investiţiilor străine directe 40
2.5. Poziţionarea riscului de ţară în raport cu alte categorii de risc internaţional 41

2.5.1. Macrorisc – risc de ţară – microrisc 42
2.5.2. Riscul de ţară şi relaţia sa cu alte riscuri 43
2.6. Relaţia risc de ţară în cazul ISD – risc de ţară pentru credite externe (rating pentru împrumuturi) 46
2.7. Tipologia riscului de ţară 51

CAP. 3 MATERIALIZAREA RISCULUI DE ŢARĂ ÎN CAZUL INVESTIŢIILOR STRĂINE DIRECTE 55

3.1. Materializarea riscului de ţară 55
3.2. Rata previzionată a profitului unei investiţii în condiţiile materializării riscului 58
3.3. Factorii riscului de ţară 60
3.3.1. Factorii de natură economică ai riscului de ţară 61
3.3.2. Factorii sociali şi politici ai riscului de ţară 62
3.4. Evenimentele care stau la baza materializării riscului de ţară 64
3.4.1. Evenimente de natură economică 64
3.4.2. Evenimentele de natură politică 66
3.4.3. Evenimentele de natură socială 68
3.5. Sursele de informaţii şi rolul lor în cunoaşterea factorilor de risc .. 70

CAP. 4. INTERNAŢIONALIZAREA ŞI RISCUL DE ŢARĂ 73

4.1. Evaluarea riscului de ţară – etapă a procesului decizional de internaţionalizare 74
4.1.1. Factori determinanţi ai procesului de internaţionalizare 74
4.1.2. Etapele procesului de internaţionalizare 76
4.2. Relaţiile dintre firma străină şi guvernul ţării gazdă pe axa risc de ţară-internaţionalizare 79
4.2.1. Necesitatea menţinerii unor bune relaţii cu guvernul gazdă ... 80
4.2.2. Factori determinanţi ai strategiei de abordare a relaţiilor cu guvernele naţionale 82
4.2.3. Modalităţi de abordare a relaţiilor firmă străină – guvern gazdă 83
4.3. Internaţionalizarea în funcţie de risc 85
4.3.1. Relaţia dintre gradul de internaţionalizare şi riscul de ţară 87
4.3.2. Matricea risc de ţară – oportunităţi de afaceri 88
4.3.3. Matricea grad de atractivitate al pieţei ţării gazdă – forţa competitivă a firmei 89
4.4. Comportamentul investitorului faţă de riscul de ţară 91
4.4.1. Niveluri de acceptabilitate a riscului de ţară 92

4.4.2. Atitudinea investitorilor faţă de riscul de ţară 94

CAP. 5. MANAGEMENTUL RISCULUI DE ŢARĂ 97

5.1. Elemente definitorii ale sistemului de management al riscului de ţară 97
5.2. Noile dimensiuni manageriale ale riscului de ţară 100
5.2.1. Poziţia riscului de ţară faţă de managementul riscului unui proiect de investiţii 100
5.2.2. Ajustarea veniturilor viitoare ale unei investiţii în funcţie de riscul de ţară 101
5.2.3. Riscul de ţară al unui portofoliu internaţional 102
5.3. Elemente de construcţie a unei strategii de risc de ţară 110
5.4. Măsuri preinvestiţionale de gestionare a riscului de ţară 114
5.4.1. Evitarea riscului 114
5.4.2. Asigurarea împotriva riscului 115
5.4.3. Negocierea cadrului de acţiune 117
5.4.4. Adaptarea (restructurarea) ulterioară a proiectului de investiţii 118
5.5. Măsuri postinvestiţionale de gestionare a riscului de ţară 119
5.5.1. Dezinvestirea 120
5.5.2. Maximizarea profitului pe termen scurt 120
5.5.3. Promovarea de relaţii strânse cu entităţi locale puternice 121
5.5.4. Adaptarea ulterioară 122
5.6. Măsuri organizaţionale de diminuare a riscului de ţară 123
5.6.1. Investiţiile directe în străinătate 123
5.6.2. Societăţile mixte (joint ventures) 124
5.6.3. Alte forme organizaţionale 125

PARTEA a II-a. EVALUAREA RISCULUI DE ŢARĂ

CAP. 6. – FACTORII ECONOMICI AI RISCULUI DE ŢARĂ 129

6.1. Aspecte metodologice ale analizei factorilor riscului de ţară 129
6.1.1. Particularităţile analizei factorilor riscului de ţară 130
6.1.2. Categorii de factori de risc 132
6.1.3. Indicatori ai potenţialului de risc 133
6.2. Factorii economici interni ai riscului de ţară 135
6.2.1. Factori generaţi de starea economiei naţionale a ţării gazdă 135
6.2.2. Factorii sectoriali 137

6.2.3. Factori generaţi de dimensiunea pieţei interne 139
6.2.4. Situaţia financiară internă a ţării gazdă 144
6.2.5. Factori geografici 146
6.3. Factorii economici externi ai riscului de ţară 148
6.3.1. Factori generaţi de situaţia comerţului exterior al ţării gazdă 149
6.3.2. Factori generaţi de gradul de îndatorare externă a ţării gazdă 152
6.3.3. Factori legaţi de prezenţa capitalului străin atras 154
6.3.4. Factori generaţi de situaţia balanţei de plăţi externe şi a cursului de schimb 156

CAP. 7. – FACTORII NONECONOMICI AI RISCULUI DE ŢARĂ 159

7.1. Caracterizarea mediului social al ţării gazdă 159
7.1.1. Factori generaţi de diverse aspecte legate de forţa de muncă şi ocuparea acesteia în ţara gazdă 160
7.1.2. Factori generaţi de diverse aspecte legate de populaţie şi veniturile acesteia 163
7.1.3. Factori generaţi de dimensiunea culturală a mediului social 164
7.1.4. Influenţe externe la nivelul mediului social 167
7.2. Elementele mediului politic din ţara gazdă 168
7.2.1. Forma de guvernare 169
7.2.2. Partidele politice 170
7.2.3. Personalităţile politice 172
7.2.4. Politicile promovate de guvern şi impactul lor asupra firmelor străine 172
7.2.5. Statul şi instituţiile sale 177
7.2.6. Mecanismele de control 177
7.2.7. Factori de risc determinaţi de climatul politic al ţării gazdă .. 180
7.3. Factori ai mediului legal-instituţional al ţării gazdă 184
7.3.1. Cadrul legal ce reglementează activitatea firmelor străine pe un teritoriu naţional 184
7.3.2. Cadrul instituţional implicat în procesul investiţional 191
7.3.3. Factori de risc de natură legal instituţională 192

CAP. 8. – MODELE DE ANALIZĂ A RISCULUI DE ŢARĂ 197

8.1. Tipuri de modele de evaluare şi analiză a riscului de ţară 198
8.1.1. Modelul formal 198

8.1.2. Modelele statistice 200
8.1.3. Modelul bazat pe scenarii 201
8.1.4. Modelul listelor de control 202
8.2. Clasificarea modelelor de evaluare în funcţie de perspectiva de abordare a riscului de ţară 203
8.3. Sisteme de analiză a riscului de ţară 206
8.4. Exemple de modele de analiză a riscului de ţară utilizate pe plan mondial 207
8.4.1. Modelul utilizat de revista „The Economist“ 207
8.4.2. Modelul utilizat de Business Environment Risk Intelligence 209
8.4.3. Modelul realizat de Political Risk Services şi de Euromoney 210
8.4.4. Modele bancare 211
8.5. Ierarhizarea ţărilor pe clase de risc 212
8.5.1. Clasele de risc ale revistei „Institutional Investor“ 213
8.5.2. Clase de risc utilizate de agenţiile de rating Standard & Poor şi Moody's 213

CAP. 9. MODEL DE ANALIZĂ A RISCULUI DE ŢARĂ AFERENT INVESTIŢIILOR STRĂINE DIRECTE PENTRU ŢĂRILE ÎN TRANZIŢIE 217

9.1. Selectarea grupului de ţări 218
9.2. Sistemul de indicatori 220
9.3. Matricea riscului de ţară 224
9.4. Elaborarea listelor de control 227
9.5. Sistemul de ponderare 229
9.5.1. Ponderarea indicatorilor în cadrul grupei 229
9.5.2. Ponderarea grupelor de indicatori în cadrul fiecărei componente 235
9.6. Acordarea scorurilor (punctelor) 237
9.7. Indicatorul sintetic de risc de ţară 238
9.8. Previzionarea riscului de ţară pe bază de scenarii 243

CUVÂNT DE ÎNCHEIERE 249
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ 251
CONTENTS 253